

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Будівська К.

Науковий керівник – доц. Дащенко Н. Л.

ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ГАЗЕТНІЙ ПЕРІОДИЦІ

Останнім часом виникло дуже багато найрізноманітніших періодичних видань, і їхня кількість зростає з кожним роком. Однією з вимог до преси є відповідність текстів періодики нормам української мови. На жаль, не всі видання слідкують за дотриманням норм сучасної української мови. На сторінках тернопільської преси зустрічається багато різноманітних помилок.

Актуальність нашого дослідження визначається значною кількістю періодичних видань на Тернопільщині, що поширилися останнім часом, а також малодослідженістю дотримання норм українського правопису в цих виданнях.

Метою є системний аналіз помилок різних видів у публікаціях тернопільської періодики.

Проаналізувавши видання «Експрес», «РІА+», «Нація і держава», «Зелена планета», «20 хвилин», «Свобода», «Наша Батьківщина», «Свобода», «Тернопіль вечірній» за останні два роки, ми переконалися, що найчастіше журналісти допускаються пунктуаційних помилок, їх нараховується 121. Друге місце займають орфографічні помилки – 55, граматичних і логічних виявили по 26 помилок, а найменше — лексичних помилок, лише 23.

Важливим показником мовних знань і практичного володіння мовою є правильне вживання розділових знаків, які позначають структуру речення, виділяють певні елементи висловленого змісту, вказують на особливості мови. Оскільки речення є засобом формування і вираження думок і почуттів, правильне пунктуаційне оформлення їх має безпосередній зв'язок з процесами мислення і мовлення [2, С. 90].

Існують різні типи пунктуаційних помилок, але найпоширенішими на сторінках тернопільської періодики є помилки, що стосуються прямої та непрямої мови. В аналізованих виданнях такого типу помилок найбільше допускається щоденна газета «20 хвилин»:

- пропущено лапки при прямій мові: *200 км – і ви на морі, хоч і прісному, каже Наталя; Там були лише сліди загиблого та людини, яка знайшла тіло, кажуть у відділі зв'язків із громадськістю обласної міліції та ін.*

- неправильно розставлено розділові знаки чи взагалі їх пропущено: *Дують «добро» лише, якщо та нирка повністю здорова і компенсує роботу видалено... А тому, щоб здобути перемогу, тернополянам вистачило у загальному чотирьох забитих голів та ін.*

Приклади пунктуаційних помилок пов'язані з пропущеною комою при вставних словах, вставлених конструкціях, зворотах та уточненнях: *На березі Дністра, у селі Устечко, буде туристично-відпочинковий центр і готель; Зокрема, будьте пильними, уважними до деталей, не лишайтесь здорового глуздута ін.*

Досить часто тернопільські «акули пера» пропускають розділові знаки між однорідними членами речення: *Кілька разів до нас заходили невропатологи Тетяна Навроцька, Неля Гуменюк, окуліст Наталія Кисіль... І йшли до тієї квітки і старі, і молоді, і каліки, і здорові, йшли і царі, і старці та ін.*

Замість двокрапки перед переліком ставлять тире: *Суперниці мали оцінити одна одну за чотирма параметрами – сукня і зовнішній вигляд нареченої; меню; місце проведення свята; загальне враження від весілля; Чоловік мав свій бізнес у різних сферах – транспортній, будівельній і громадського харчування та ін.*

Інколи знаходимо у текстах статей порушення норми, за якою в реченні причини і наслідку ставиться тире: *Якщо підв'язати хусткою підборіддя, людина муситиме дихати носом та ін.* Також у матеріалах тернопільських газет тире пропускається між групою підмета і

присудка, там, де за правилом воно мало б бути обов'язково: *Санта Дімопулос_ нова солістка «ВІА Гри»*. Та трапляються помилки з точністю до навпаки — кома ставиться там, де її не має бути: *Модний колір_ це не означає, що він буде до лиця*.

Частими пунктуаційними помилками в місцевій пресі зайві коми чи навіть пропущені крапки вкінці речень: *Сестри взяли книгу Януша Корчака для позакласного читання_*; *Хоча_ на думку, фахівців, це може бути і швидше*.

Одним із видів орфографічних помилок у тернопільській пресі є ненормативне вживання апострофа: *Оскільки договір суборенди підписали не з мерією, то навіть ці «копійки» підуть не в міський б'юджет, а «Тернопільському міському ринку, ЛТД»*.

Частими на сторінках тернопільських видань є «ляпи» у написанні часток *бо, но то, от, казна, будь, небудь, хтозна*: *І так трепетно на серці, коли переступаєш шкільний поріг у зовсім іншій якості (дитинством все таки пахне неймовірно)*. Особливо багато трапляється помилку написанні дієслів та його форм з часткою *не*: *Коли кажу «побут», маю на увазі якісний бензин, не зіпсоване м'ясо в ресторані, свіжі овочі в магазині*.

Помітною орфографічною помилкою є неправильне відмінювання іменників та прикметників: *Видання зазначає, що снайперський супровід прем'єра-міністра з'явився давно; ...колишнього міністра внутрішніх справ Юрія Луценка*.

До «когорт» орфографічних помилок зараховуємо неправильне вживання великої та малої літер, пропуск букв, зайвий пробіл чи дефіс: *Як переборов хворобу Сергій поділювся з нами незадовго до Днів профілактики та раннього виявлення цукрового діабету, які в Україні проходять із 7 листопада; Встановлення Різдвяного посту які інших багатоденних постів, припадає на давні християнські часи*.

Спорідненими з орфографічними помилками є граматичні помилки. Це — порушення вживання граматичних форм слів, правильної побудови словосполучень і речень, недодержання морфологічних і синтаксичних норм.

Ці помилки є другим за «популярністю» типом помилок на сторінках тернопільської періодики. Саме у граматиці розглядається структура слова, словосполучення і речення. Мовознавці пропонують виділити три групи граматичних помилок: порушення структури слова, словосполучення і речення [5, с. 21].

Наприклад, наявність у реченні підмета-іменника на позначення об'єкта речення поряд зі займенником, який використовується із тією ж метою: *Тим часом Юлія Тимошенко вже понад 100 днів вона перебуває у СІЗО №13 у м. Київ*. Крім цього, у тернопільській періодиці неправильно вживають прийменники: *Я напоїла Ольгу чаєм із липовим медом та вклала до ліжка, а вранці викликала дільничого лікаря; Хотілося б мати тренерів по школах, а потім щоб кращі з них попали у наш клуб для вдосконалення навиків гри*.

Про лексичні М. Львовпише: «Лексичні (словникові) помилки – це помилки у слововживанні, у виборі слова, вживанні діалектних і просторічних слів у літературному мовленні, немотивоване вживання слів різної стилістичної належності й емоційно-оцінних слів, повтори того самого слова чи споріднених слів, неправильне вживання слів з фразеологічним значенням, невдале використання образів, порушення сполучуваності слів, уживання зайвих слів тощо» [4, с. 183].

Більшість лексичних помилок спричинені бідністю словникового запасу та низьким рівнем сформованості мовленнєвих умінь і навичок.

Найпоширенішими групами лексичних помилок на шпальтах тернопільської преси є такі:

- калькування слів із російської мови, вживання русизмів: *Масаж спини зазвичай передбачає наступний порядок роботи з зонами...; Януковича власть поміняється – з ним те саме буде; У Тернополі на балконі жарили шашлик; Дякуючи цьому методу, мені довелося побувати у одного з кращих спеціалістів, який повернув мене в часи дитинства*.

- вживання слова у невластивому йому значенні: *Влада провела обряд, після якого у нас налагодилися відносини*.

Найменшою за кількістю є група логічних помилок. Помилки, які передбачають порушення логіки, чистоти викладу, а інколи й фактів матеріалу, що є неприйнятним для журналістської діяльності. Науковець З. Партико вважає, що при допусканні логічних помилок

порушуються істинність тверджень, а також правильність означень, класифікацій, висновків, доведень, логічних зв'язків у реченні [5, с. 175].

Зважаючи на те, що логічні помилки погруппувати важко, адже вони залежать від суб'єктивності авторського сприйняття дійсності, то варто просто описати деякі з них:

В одному із боксів чоловік років із 50 продає картини ХХ ст. — Складається враження що вже протягом 50-ти років цей чоловік займається торгівлею.

Як вберегти очі від болючого нариву? — Нарив може бути на повіках, а не на оці.

Хірурги стурбовано оглядали рентгенівський знімок, про щось перемовлялися. «Певно, шттовхнув вас ангел-хоронитель», — почав здалеку лікар. — Ангел-хоронитель не може шттовхати. Він швидше оберігає.

Посеред залу розташувалося поважне журі... — Якщо посеред залу розташувалося поважне журі, то як же відбувалась гра?

Посадку або висадку пасажирів дозволяється здійснювати пасажирам після зупинки транспортного засобу лише із посадочного майданчика, а в разі відсутності такого – з тротуару чи узбіччя. — Пасажири не проводять посадку і висадку пасажирів, це робить водій.

І так трепетно на серці, коли переступаєш шкільний поріг у зовсім іншій якості (дитинством все-таки пахне неймовірно). І з колишніми наставниками тепер вчишся спілкуватися як з колегами. — Людина не може бути «у іншій якості». Правильніше буде «в іншій ролі».

А хірург Сергій Бурбела, крім консультацій, лікував ще й гумором, піднімаючи таким чином хворим настрій. — Консультаціями не лікують. Консультавання і лікування – не тотожні поняття.

Цей надзвичайно корисний, потрібний усім – і дорослим і малим, і жінкам і, особливо, чоловікам коренеплід. — Поняття «дорослі» включає у себе поняття «жінки» і «чоловіки».

Причини допускання журналістами помилок різні. Науковець О. Сербенська зазначає: «Значна кількість помилок різних типів, виявлених у газетах Тернопільщини, зумовлена проникненням лексичних і фразеологічних елементів російської мови у тканину українського тексту; спостерігається калькуванням форм і слів російської мови; є порушенням норм сполучуваності» [6, с. 18].

Дослідивши тернопільські періодичні видання, ми визначили, що причинами порушення норм української літературної мови є брак часу для достатньої перевірки матеріалу редактором. Ця причина особливо актуальна для щоденних газет.

На жаль, фіксуємо і такі порушення норм, які засвідчують елементарне незнання правил української мови. Це такі помилки, як неправильне вживання розділових знаків, апострофа, неправильне вживання відмінків та ін.

Доволі гостро у мові місцевої преси стоїть проблема надуживання запозиченнями (насамперед з російської та англійської мов). Незважаючи на те, що українська мова частково асимілює чужі слова, все одно велика кількість запозичень створює дискомфорт для сприйняття читачем матеріалу. Таке невмотивоване використання іншомовної лексики може бути предметом спеціального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бевзенко С. П. та ін. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч посіб. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – 270 с.
2. Дідук-Ступ'як Г. І. Методика викладання української мови : методичні рекомендації [для студентів філологічних факультетів з другою спеціальністю «іноземна мова» вишів України]. / Дідук-Ступ'як Г. І. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – 104 с.
3. Львов М. Р., Рамзаева Т. Г., Светловская Н. Н. Методика обучения русскому языку в начальных классах / Львов М. Р., Рамзаева Т. Г., Светловская Н. Н. – М. : Просвещение, 1987. – 414 с.
4. Методика развития речи на уроках русского языка : Кн. для учителя. – М. : Просвещение, 1991. – 210 с.
5. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : Навчальний посібник / Партико З. В. – Л.: Афіша, 2001. – 416 с.
6. Сербенська О. Мова газет Тернопільщини // Тези доповідей і повідомлень 1-ї Тернопільської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції. Ч. III. Секція V. Література і мистецтво / Сербенська О. – Тернопіль, 1990. – С. 17-19.
7. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови – 4-те вид., випр. й доп. – К. : Наук. думка, 1993. – 240 с.